

Jaczewski, Bohdan

Posiedzenie Komitetu Historii Nauki i Techniki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/3, 601-602

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z DZIAŁALNOŚCI KOMITETU I ZAKŁADU
HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

POSIEDZENIE KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI

W dniu 21 marca 1974 r. obradował w Warszawie Komitet Historii Nauki i Techniki. Otwierając obrady prof. B. Leśnodorski przypomniał zasługi ostatnio zmarłych wybitnych uczonych: członka Komitetu, zoologa, prof. Tadeusza Jaczewskiego oraz reprezentanta nauk prawnych i administracyjnych prof. Maurycego Jaroszyńskiego. Zebrani uczcili ich pamięć minutą ciszy.

Następnie prof. Leśnodorski przedstawił główne założenia rozesłanego uprzednio członkom Komitetu sprawozdania z działalności KHNI¹T w roku 1973¹. Nawiązując do prac prowadzonych w roku 1974 podkreślił, że Komitet przywiązuje dużą wagę do organizacji Zakładu Historii Nauki i Techniki. Jednocześnie poinformował, że przez Wydział I PAN została powołana komisja do spraw Zakładu w składzie, prof. prof.: Henryk Barycz, Bogusław Leśnodorski, Bogdan Suchodolski, Marian Wojciechowski (przewodniczący), Kazimierz Wyka; przygotowuje ona materiały dla władz PAN, które będą decydować w sprawie organizacji Zakładu. Przewodniczący KHNI¹T omówił również koncepcję rozdzielenia Komitetu i Rady Naukowej. Za rozdzieleniem przemawia m.in. fakt, iż w działalności Komitetu rzadziej potrzeba kworum. Komitet winien zajmować się nie tylko KHNI¹T, ale również innymi ośrodkami, w których uprawiana jest historia nauki i techniki. W przyszłej kadencji prezydium Komitetu winno być identyfikowane z polską grupą narodową Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki.

W dyskusji podkreślono konieczność powołania w przyszłej kadencji mniej licznej, ale energicznie działającej Rady Naukowej, złożonej przede wszystkim z etatowych pracowników ZHNI¹T (prof. E. Rybka). Podniesiono potrzebę wzmocnienia ilościowego w Komitecie i w Radzie Naukowej reprezentantów historii nauk ścisłych, jak również rolniczych i leśnych (doc. I. Stasiewicz-Jasiukowa, prof. A. Żabko-Potopowicz).

W dalszym ciągu obrad Komitetu omówiono sprawę nagród naukowych Wydziału I PAN. Postanowiono wystąpić z wnioskiem o nagrody dla prof. Mariana Biskupa za pracę *Regesta Copernicana* (wyd. w roku 1973) oraz dla zespołu, który pod redakcją doc. I. Stasiewicz-Jasiukowej przygotował pracę *Nowożytna myśl naukowa w szkołach Komisji Edukacji Narodowej* (wyd. w roku 1973).

W następnym punkcie porządku dziennego prof. J. Michalski przedstawił recenzję pt.: *Sposób prezentowania historii nauk społecznych w „Studiach i Materiałach z Dziejów Nauki Polskiej”*. Autor recenzji podkreślił trudności wynikające z faktu, że treść pojęcia „dzieje nauki” powoduje, iż „Studia i Materiały” prezentują problematykę różnorodną zarówno rzeczowo, jak i chronologicznie. Łączenie okres od średniowiecza po wiek XVIII reprezentowany jest 27 artykułami, wiek zaś XIX i XX (włączając w tę grupę artykuły zahaczające o wiek XVIII) — 26. Gdy weźmiemy pod uwagę wyłącznie artykuły dotyczące ogólnych problemów kultury naukowej i metodologii oraz dziejów poszczególnych dyscyplin (eliminując dzieje organizacji życia naukowego), to zaznaczy się jeszcze bardziej pre-

¹ Por. *Sprawozdanie z działalności Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w roku 1973* w niniejszym numerze „Kwartalnika”.

ferencja okresu do XVIII wieku włącznie. Zaznacza się również zdecydowana przewaga problematyki dziejów nauk społeczno-filozoficznych nad dziejami nauk historycznych i filologicznych. Preferowanie okresu wcześniejszego jest zjawiskiem ogólniejszym w historii nauki, bynajmniej nie dotyczącym konkretnej sytuacji w „Studiach i Materiałach”. Tymczasem kolosalny rozrost ilościowy i jakościowy nauki w wiekach XIX i XX, stwarzając bez porównania większe trudności zarówno heurystyczne jak i problemowe, wymaga szczególnej uwagi.

Następnie recenzent przedstawił zastrzeżenia, jakie budzą niektóre z artykułów podnosząc, że owe braki czy niewłaściwości ujęcia nie świadczą o niekorzystnym odbijaniu „Studiów i Materiałów” od analogicznych publikacji z innych dziedzin nauk historycznych. Artykuły słabe trafiają się niemal wszędzie, a zmniejszanie się ich ilości w „Studiach” w porównaniu z pierwszymi tomami świadczy o coraz lepszym poziomie tej borykającej się z wyjątkowymi trudnościami dyscypliny, jaką jest historia nauki. Również należy uznać za zjawisko pozytywne zwiększanie się ilości prac dotyczących wieku XIX i XX.

W ożywionej dyskusji polemizowano z zastrzeżeniami recenzenta wobec artykułów reprezentujących dyscypliny nowe, „przebijające się”, o nie ugruntowanych jeszcze metodach, które powstały na styku dotychczas uprawianych dyscyplin; ponadto stosowanie zbyt surowych kryteriów doprowadziły do eliminacji wartościowych materiałów (prof. W. Voisé). Podkreślono trudności w pracy periodyków naukowych, w tym „Studiów i Materiałów”. Lepszy poziom od artykułów zgłaszanych indywidualnie reprezentują materiały, które przedstawiają zespoły badawcze związane z ZHNIIT; „Studia i Materiały” winny wiązać się z zespołami, a nawet inspirować ich działalność (prof. Leśnodorski, dr Z. Skubała-Tokarska). Mówiono, że należy zajmować się jako nauką tym, co było uważane za naukę w przeszłości (prof. P. Rybicki).

Odpowiadając uczestnikom dyskusji prof. J. Michalski podkreślił, że począwszy od XIX wieku rozpoczęła się nowa epoka prawdziwej nauki i techniki, dużo trudniej jest więc pisać o skomplikowanej technice XX wieku niż o prymitywnych maszynach wcześniejszych epok. Aktualnie istnieją wśród nauk społecznych ugruntowane dyscypliny nie budzące zastrzeżeń co do ich naukowego charakteru, natomiast część nowych nauk społecznych oparta jest dotychczas na płynnych założeniach. Wynika stąd preferencja tzw. „solidnych” dyscyplin.

Bohdan Jaczewski

POSIEDZENIA NAUKOWE PRACOWNI HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH

29 marca 1974 r. pod przewodnictwem doc. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej odbyło się zebranie naukowe Pracowni Historii Nauk Społecznych. Na zebraniu tym dr Małgorzata Terlecka — po półrocznym pobyciu w Paryżu, gdzie uzupełniała materiały źródłowe i przeprowadzała dyskusje z różnymi specjalistami — przedstawiła koncepcję i strukturę swojej pracy habilitacyjnej pt. *Kształtowanie się idei jedności nauki w średniowieczu (XII—XIII w.)*.

Przywykło się uważać za oczywiste, że mniej więcej do czasów Franciszka Bacona idea jedności nauki była w istotnym stopniu determinowana przez religię i sprowadzała się do zjednoczenia wszystkich dyscyplin w służbie Boga. Zdaniem dr M. Terleckiej opinia ta jednak nie wyczerpuje wszystkich aspektów idei uniwersalizmu naukowego w średniowieczu. Punktem wyjścia tej idei jest rzeczywistość wynikający z powszechnego wówczas uniwersalizmu teologicznego ogólny cel wszelkiej (a więc i naukowej) działalności ludzkiej — chwała boża i zbawienie wieczne.